

وزیر کشور:

توسعه پایدار مناطق روستایی، ایجاب می‌کند که همتراز با توسعه شهرها و کلان‌شهرها، به این مناطق نیز توجه کنیم، تا عدالت اجتماعی حاکم شود.

سال ۱۳۹۵، سال اقتصاد مقاومتی: اقدام و عمل

همایش ملی الگوی توسعه پایدار و متوازن منطقه‌ای

نشریه علمی - خبری دبیرخانه دائمی همایش الگوی توسعه پایدار و متوازن منطقه‌ای
سال سوم، شماره ۱۹، شماره مسلسل ۷۶ (شنبه ۱۶ مرداد ماه ۱۳۹۵)

توازن

۱۹

طرح "شناسایی ظرفیت‌های سرمایه‌گذاری در مراکز روستایی نمونه استان قزوین با رویکرد مشارکتی"

(ن تجربه‌ای موفق از استانداری قزوین برای وزارت کشور در جهت تحقق اهداف اقتصاد مقاومتی و عملیاتی‌سازی طرح همیاران توسعه روستایی کشور)

مجری طرح:

دکتر مهدی پورطاهری (دانشیار گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی دانشگاه تربیت مدرس و عضو قطب علمی برنامه‌ریزی روستایی کشور)

اشاره

در جهت تحقق اهداف کلان اقتصاد مقاومتی در حوزه توسعه روستایی، طرح "شناسایی ظرفیت‌های سرمایه‌گذاری در مراکز روستایی نمونه استان قزوین با رویکرد مشارکتی" زیر نظر دفتر امور روستایی و شوراهای استانداری قزوین، توسط دکتر مهدی پورطاهری (دانشیار گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشگاه تربیت مدرس) انجام شده و مراحل عملیاتی‌سازی را طی می‌کند.

مقدمه

لازم است همگام با برنامه‌های توسعه روستایی کشور و نیز سیاست‌های ابلاغی اقتصاد مقاومتی مبنی بر بهره‌گیری از تمامی ظرفیت‌های مناطق کشور به ویژه روستاها، بستری برای تحقق منویات رهبر معظم انقلاب در سطح مناطق روستایی فراهم گردد. شناسایی ظرفیت‌های سرمایه‌گذاری بخش خصوصی با استفاده از توان‌ها و قابلیت‌های مردمی گامی اساسی در جهت تحقق منویات برنامه پنجم توسعه و نیز اقتصاد مقاومتی است. تحقق چنین شرایطی با رویکردهای متفاوت در سطح مناطق روستایی هویت می‌یابد. در این راستا رویکرد مشارکتی با تعامل بین دولت و ملت از اهمیت بسزایی برخوردار است. بر این مبنای، تحقق اقتصاد مقاومتی در سطح مناطق روستایی با رویکرد مشارکتی که تعامل مردم و دولت را رکن اولیه خود می‌داند تبیین می‌شود.

آمارهای موجود در حوزه مناطق روستایی استان قزوین نشان می‌دهد که این سکونتگاه‌ها از ظرفیت‌های متعددی برای سرمایه‌گذاری و رونق فعالیت‌های بخش خصوصی برخوردار می‌باشند. از آنجا که شناخت ظرفیت‌های بالقوه و بالفعل و بسیج بخش خصوصی برای استفاده از این ظرفیت‌ها و سرمایه‌گذاری در تمامی روستاهای قزوین امکان‌پذیر نیست، در این پژوهش به عنوان نخستین گام در این فرآیند، با تمسک به رویکرد الگوسازی، تعداد ۲۰ روستا انتخاب شده تا با شناخت ظرفیت‌های اقتصادی آنها در قالب طرح شناسایی و اولویت‌بندی ظرفیت‌های سرمایه‌گذاری تولید، بسترهای ممکن برای ایجاد ظرفیت‌های جدید و نیز زمینه‌ها و بسترهای مناسب برای سرمایه‌گذاری بخش خصوصی و تعاونی‌ها در روستاهای منتخب را فراهم نمود. بنابراین مساله اصلی طرح حاضر پاسخ به پرسش‌های زیر می‌باشد:

۱. روستاهای نمونه از چه ظرفیت‌های بالقوه و بالفعل برای سرمایه‌گذاری برخوردار هستند؟ و
۲. چگونه می‌توان بسترهای لازم برای سرمایه‌گذاری بخش خصوصی و تعاونی‌ها در روستاهای نمونه را فراهم نمود؟

نکات مورد بحث

الف. تعریف طرح و اهداف آن

طرح شناسایی ظرفیت‌های سرمایه‌گذاری، با تاکید بر حضور نقش‌آفرینان بخش خصوصی، تعاونی‌ها و اجتماعات محلی، طرحی است مبتنی بر فرآیندی مشارکتی که به شناسایی و اولویت‌بندی ظرفیت‌ها و تواناسازی وجوه اقتصادی اجتماعات محلی روستایی پرداخته و با ایجاد بستر لازم برای اجرای اقدامات پیش‌بینی شده در جهت توسعه خوداتکا و پایدار در روستاهای نمونه و نیز از طریق نمونه‌سازی مرتبط با برنامه‌ها و طرح‌های فرادست و دیگر طرح‌های مرتبط، الگوی مناسبی را برای توسعه سرمایه‌گذاری‌های تولیدی در سطح استان ارائه می‌نماید.

هدف کلی:

ایجاد زمینه برای توسعه اقتصادی مبتنی بر توان سرمایه‌گذاری بخش خصوصی و تعاونی‌ها در روستاهای نمونه و الگوسازی فرآیند برای سایر روستاهای استان.

اهداف تفصیلی:

- شناسایی و اولویت‌بندی قابلیت‌ها و امکانات توسعه روستایی روستاهای نمونه؛
- شناسایی و اولویت‌بندی محدودیت‌ها و موانع توسعه روستایی؛
- شناسایی و اولویت‌بندی ظرفیت‌های اقتصادی بالقوه و بالفعل؛
- شناخت و اولویت‌بندی علایق و تمایلات سرمایه‌گذاران برای سرمایه‌گذاری؛ و
- یکپارچه‌سازی فعالیت‌های دستگاه‌های مختلف اجرایی در سطح مراکز روستایی نمونه.

ب. ضرورت اجرای طرح در روستاهای استان قزوین

براساس آخرین سرشماری عمومی نفوس و مسکن و نیز آخرین آمارنامه منتشره از استانداری قزوین، استان قزوین هم‌اکنون دارای ۶ شهرستان، ۱۹ بخش، ۴۶ دهستان و ۲۵ شهر و ۸۴۲ روستای دارای سکنه با ۳۲۲۷۸۷ نفر جمعیت روستایی است که در یک دوره ۳۵ ساله با کاهش نسبی جمعیت روستایی همراه بوده است. نبود تعادل و توازن در پراکنش فضایی جمعیت در سطح استان مشهود است؛ به نحوی که بیشترین سهم جمعیت روستایی استان در شهرستان قزوین با ۱۹.۱۰ درصد و کمترین آن در شهرستان البرز با ۷.۶۵ درصد بوده است. با توجه به ویژگی‌های طبیعی، فرهنگی و اقتصادی استان قزوین و وجود ۸۴۲ سکونتگاه روستایی دارای سکنه استان، ضروری است که با مشارکت مردم و فعالان بخش خصوصی و تعاونی‌ها زمینه لازم برای توسعه فرصت‌های سرمایه‌گذاری‌های تولیدی استان فراهم شود. این مهم بدون برنامه‌ریزی لازم و

شناخت موانع و امکانات سرمایه‌گذاری و نیز شناسایی و اولویت‌بندی ظرفیت‌های سرمایه‌گذاری تولید در مراکز روستایی فراهم نمی‌شود.

ج. مراحل و روش کار

یکی از روش‌های سریع و دقیق شناخت ظرفیت‌های سرمایه‌گذاری و رونق اقتصادی روستاها، روش‌های ارزیابی سریع مشارکتی است. بر این اساس پژوهشگر با کمک تسهیلگران حرفه‌ای و با حضور در جمع گروه هدف و با مشارکت و همفکری آنها می‌تواند ظرفیت‌های سرمایه‌گذاری تولید روستاها را مورد شناسایی و اولویت‌بندی قرار داده و با کمک و همیاری خود روستاییان و کارشناسان زمینه لازم برای بهره‌برداری از این ظرفیت‌ها را فراهم نماید. برگزاری کارگاه مشورتی این امکان را فراهم می‌آورد که با دقت بیشتری ظرفیت‌ها و منابع مورد شناسایی قرار گرفته و فعالیت‌های اقتصادی که در گذشته رونق داشته و امروزه از رونق افتاده مورد شناسایی قرار گرفته و فعالیت‌هایی که قابلیت احیا و باززنده‌سازی دارد مشخص شود. از این رو، طرح شناسایی ظرفیت‌های سرمایه‌گذاری با تاکید بر حضور نقش آفرینان بخش خصوصی، تعاونی‌ها و اجتماعات محلی در روستاهای نمونه برآنست که با بکارگیری این روش با ظرفیت‌های بالقوه روستاها و شناخت موانع سرمایه‌گذاری و جستجوی راهکارهای ایجاد ظرفیت‌های جدید سرمایه‌گذاری زمینه را برای رونق اقتصادی روستاهای نمونه فراهم نمایند. بدین منظور اقدامات اساسی زیر انجام گرفته است:

۱. استخراج ظرفیت‌های شناخته شده و راهکارهای پیشنهادی توسعه در تحقیقات و اسناد توسعه موجود در نزد سازمان‌ها؛
۲. برگزاری کارگاه‌های مشورتی (به دو شکل: خبرگان محلی ۲۰ کارگاه؛ و مدیران محلی و کارشناسان خبره).

در این طرح، واحد مطالعه و برنامه‌ریزی چند سطحی می‌باشد. لذا کاربری‌های متعدد در درون روستا، محیط پیرامونی بلافاصله روستا، محیط پیرامونی حوزه نفوذ آن (محدوده‌ای که روستا از آن متاثر می‌شود) مورد بررسی قرار گرفته است. ذی-نفع‌های طرح، شامل: مردم، نهاد‌های مردمی، کارشناسان و برنامه‌ریزان و سیاست‌گذاران در سطوح مختلف هستند.

د. فرآیند شناسایی ظرفیت‌های سرمایه‌گذاری در روستاهای نمونه

۱. تبیین وضع موجود روستا؛
۲. جایگاه روستا در طرح‌های فرادست؛
۳. شناسایی اثرگذاران و تعیین شرکت‌کنندگان در جلسه کارگاه مشارکتی؛
۴. فرآیند برگزاری جلسه کارگاه مشارکتی؛
- ۴-۱. شناسایی ظرفیت‌های اثرگذار بر سرمایه‌گذاری‌های بخش خصوصی روستا؛
- ۴-۲. اولویت‌بندی پروژه‌های پیشنهادی برحسب ظرفیت‌های موجود و طرح‌های فرادست؛
- ۴-۳. تبیین مهمترین موانع جهت اجرای پروژه‌های پیشنهادی؛
- ۴-۴. تبیین مهمترین پیشنهادات جهت رفع موانع اجرای پروژه‌های پیشنهادی؛
- ۴-۵. تبیین مهمترین تعهدات روستایی برای اجرای پروژه‌های پیشنهادی؛
- ۴-۶. تبیین مهمترین انتظارات از دولت برای اجرای پروژه‌های پیشنهادی؛
- ۴-۷. سرمایه‌گذار پیشنهادی روستا؛ و
- ۴-۸. معرفی نماینده تام‌الاختیار مردم جهت شرکت در کارگروه اجرای پروژه.

جمع‌بندی

براساس نظریه‌های موجود، یکی از عوامل موثر بر توسعه روستایی، شناسایی فرصت‌ها و ظرفیت‌های بالقوه سرمایه‌گذاری در روستاها و بالفعل نمودن آنها می‌باشد. با توجه به چالش‌های مختلف عرصه‌های روستایی در ایران لزوم توجه به شناخت توان‌های روستایی در جهت توسعه امری اجتناب‌ناپذیر است. در همین رابطه، با توجه به تاکید مقام معظم رهبری بر عملیاتی‌سازی سیاست‌های اقتصاد مقاومتی و نیز آغاز به کار طرح "همیاران توسعه روستایی کشور" زیر نظر وزارت کشور؛ از این رو، طرح "شناسایی ظرفیت‌های سرمایه‌گذاری در مراکز روستایی نمونه استان قزوین با رویکرد مشارکتی" به عنوان تجربه‌ای موفق می‌تواند الگوی برای سایر استان‌های کشور باشد. بهره‌گیری از چنین تجارب ارزنده‌ای می‌تواند همیاران توسعه روستایی را در تحقق بخشی به اهداف وزارت کشور در جهت عملیاتی نمودن سیاست‌های اقتصاد مقاومتی در حوزه توسعه روستایی کمک نماید.

مرکز مطالعات راهبردی و آموزش وزارت کشور از استاذ محترم قزوین، مسئولین و کارشناسان محترم دفتر امور روستایی و شورایی استانداری قزوین و به ویژه از مجری طرح آقای دکتر

مهدی پورطاهری (داشیار گروه جغرافیای دانشگاه تربیت مدرس) به خاطر این اقدام ارزنده تقدیر و سپاسگزاری می‌نماید.

نشریه علمی - خبری «توازن»

مرکز مطالعات راهبردی و آموزش وزارت کشور

دبیرخانه دائمی همایش

الگوی توسعه پایدار و متوازن منطقه‌ای

مدیر مسئول: ابودر کوثری

سر دبیر و مدیر اجرایی: ابراهیم خلیفه

توجه

نشریه علمی - خبری «توازن» به صورت هفتگی توسط دبیرخانه دائمی همایش منتشر می‌شود. منتظر دریافت اخبار شما جهت درج در این نشریه هستیم.

www.Sbrd.ir

۰۲۱-۲۶۶۰۰۹۰۱

ان شالله در شماره آینده می‌فهمیم؛

سازگاری با تغییرات اقلیمی، امنیت غذایی و توسعه پایدار

نرجس رحمتی (کارشناس ارشد برنامه‌ریزی محیطی)